

San Francisco, Cal., 28. jul.
Okrog 40 japonskih parnikov
skriva na morju in čaka, da
napeta mednarodna situacija p-
leže. Med temi je parnik Tatsu-
Maru, na katerem se nahaja 3
ameriških državljane. Nob-
parnik noče priti v ameriško lo-
ko iz bojazni pred zasago.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naslojna in Zdravstvena drava (even Chicago) in Kanada \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cleveland \$1.50 na leto, \$0.75 za pol leta; za los Angeles \$0.50.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cleveland \$1.50 per year, foreign countries \$5.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nematerialnih člankov ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštne.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vrn. kar ima stik s Helen

PROSVETA

3657-38 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglejajo na primer (July 31, 1941), poleg vsakega tiskana na vsakem pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovilo jo praviloma, da se vam list ne ustavi.

138

Hitlerjev totalni "mir"

Hitlerjevi totalni vojni, če bo zmagovita, mora slediti totalni "mir". Po Hitlerjevem načrtu mora ta "mir" trajati najmanj tisoč let. V resnici ne bo to noben mir, temveč bo — totalna zasužnjenost vseh narodov na svetu po nacistički Nemčiji.

Hitlerjeva biblija "Mein Kampf" in pa ono, kar se je zgodilo v začetno okupiranih deželah v zadnjih dveh letih, nam daje dovolj jasno sliko, kakšen bo Hitlerjev totalni "mir". Hitler je postavil Nemce za "Herrenvolk", to je za gospodski narod ali gospodarja sveta, vsi drugi narodi so pa hlapci, ki morajo opravljati najtežje dela in nimajo nobene besede.

Vse glavne industrije bodo v Nemčiji, ostale države v Evropi bodo pa omejene na produkcijo živila, obleke in drugih vsakdanjih potrebščin. V Nemčiji bo vrhovna uprava gospodarstva, industrije, železnice, letalstva in brodarstva, znanosti, kulture in armada — ljudje vseh drugih narodov bodo pa le kmetje, delavci, hlapci, sploh sužnji. Afrika, Azija, Avstralazija in Amerika bodo le kolonije za oskrbovanje Nemčije s surovinami.

Kako bo Hitler to dosegel? S fizično silo, terorjem in ekonomskim zasužnjenjem. On pravi v svojem "Mein Kampfu", da deset odstotkov ljudi, ki so dobro organizirani, lahko trajno kontrolira in tlačijo vse ostale prebivalce s silo in terorjem.

Ampak sila in teror še ne zadostujeta. Žilav narod lahko kljubuje vsaki sili in ostane na površju. Hitler to ve, zato si je zamislil nekaj novega — ekonomsko zasužnjenje. Ako si vse svoje življenje le hlapec, ki dobiš le toliko hrane, da si sposoben za delo, ob tvoji strani pa vedno stoji straža s strojnico in tankom in nad teboj vedno brni letalo z bombami, si kmalu uničen.

Od kar pomni zgodovina, je bila sužnost na svetu v tej ali oni formi; ampak sužnji vseh časov so bili lastnina privatnih lastnikov in v neštetih primerih se je tem sužnjem relativno dobro godilo in lahko so si, zlasti v starem Rimu, kupili osebno svobodo. Nacistična sužnost bo nekaj drugega. To bo masna sužnost in zasužnjena masa bo lastnina države, posebejnjena po voditelju. To ni več sužnost, kakor jo mi pojmuemo, to bo — nadasužnost. Sužnje, ki so bili privatna lastnina, je bilo težko kontrolirati tudi v starih agrarnih časih, če so se organizirali za pasivni odpor, ampak v današnji dobi industrijske in masne produkcije, bo vsak odpor nemogoč in vsaka sabotaža zelo riskirana stvar.

Socialisti že sto let pobijajo izkoriščanje delavcev po privatnih kapitalistih, ampak o izkoriščanju, ki ga je pripravil Hitler v imenu "nacionalnega socializma", niso še nikdar sanjali. Današnje privatno izkoriščanje delavcev so nebesa napram strašnemu izkoriščanju, kakršnega ima nacistični diktator v načrtu!

Nemška masa sama nima nobene osebne svobode, toda imela bo eno zadoščenje: smatrala se bo za "Herrenvolk", za gospoda nad vsemi drugimi narodi; na svoje ponižanje bo pozabila s tem, da bo poniževala druge.

V Hitlerjevem načrtu je tudi popolna zadušitev vsakega idealizma pri podjarmljenih ljudstvih. Hitler piše v "Mein Kampfu", da je izobrazil največja neumnost pri podložnih narodih. Izobrazba mora biti rezervirana samo za "Herrenvolk"! S tem namenom naceti že danes neusmiljeno pobijajo učitelje, pisatelje, časnikarje in intelektualce sploh v vsaki okupirani deželi. Ko pa pride totalni "mir" — bodo zaprli vse šole, uničili vse knjižnice in muzeje, sploh vse kulturne ustanove podjarmljenih narodov. Šole bodo samo za Nemce, otroci drugih narodnosti bodo pa morali rasti kot analfabeti in ignoranti.

To je samo nekaj točk, ki kažejo, kakšen bo Hitlerjev totalni "mir" po vsem svetu — če bo Hitlerjeva morilna mašina zmagovita v tej vojni.

Jasno je iz tega, da vsi oni v Ameriki, ki smatrajo to vojno enostavno za "drugo vojno", so v strašni zmoti. To ni več vojna, niti ni revolucija, temveč je — kakor piše Frank Munk v svoji knjigi "Economics of Force" — vojna in revolucija skupaj; nadvojna in nadrevolucija, katera grozi uničiti absolutno vse pogoje do-

(Dalje v zadnji koloni.)

Glasovi iz nasebabin

Vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — Na zadnji seji društva 13 SNPJ sta bili zopet dve novi članici predlagani za odrasli oddelek kot tudi dva dečka v mladinski oddelek. Dne 14. julija pa je štorklja obiskala mlade Silonove in jim pustila krepko hčerko, našemu društvu pa novo članico. Tudi pri br. Franku Vidmarju so pred mesecem dobili novega državljana prvorojenčka, naše društvo pa novega člana.

Pa naj kdo reče, da v naši nasebabin ne napredujemo, od kar nas je zapustila depresija. Toda s tem ne bomo mirovali, kajti sem vedno na straži za pomnožitev društva 13. Pa tudi složno delujemo pri društvu in naše seje so vedno še precej dobro obiskane, da lahko sklepamo dobre stvari v prid društvu in jednoti.

V bližnji nasebabin Blaine so imeli v tednu med 13. in 20. julijem dva pogreba. Prvi je bil mladega Williama Glogovskega, ki je bil, kot je bilo v Prosveti že poročano, smrtno ponesrečen v avtni koliziji v noči na 4. julija, ko je bil na poti od vojakov na dopust. Umril je 11. julija. William je bil zelo prijazen fant in je imel veliko prijateljev, kar se je videlo pri mrtvaškem odru, kjer so ga obiskali v velikem številu in se posloviili od njega. Član je bil društva 333 SNPJ, ki mu je oskrbelo civilen pogreb.

Dne 16. julija je pa po devetmesečni bolezni mrtvouda podlegla Mary Škoda, ki je bila znana posebno v Bridgeportu. Njeno deklško ime je bilo Kasika, rojena tukaj in stara 49 let. Zapuščka moža Martina, tri sinove, od katerih je eden pri vojakih, pet sester in enega brata. Pokopana je bila civilno v nedeljo popoldne ob veliki udeležbi, kajti Martina kot tudi pokojno Mary so vsi v tej okolici poznali in sta imela oba mnogo prijateljev. Članica je bila društva 110 SSPZ, ki ji je oskrbelo pogreb. Omenim naj, da je bilo pri tem pogrebu ogromno število avtov, toliko, da niso mogli vsi na pokopališče, toda bilo jih je še preveliko. Zato prosim Martin vse one, ki niso mogli prisesti, naj oprostijo.

Delavske razmere so se v teh krajih obrnile malo na bolje, ampak s tem so se tudi pomnožile nesreče pri delu, tudi smrtnih, in to predvsem v mehaničnih zgradbah. Skoraj ne mine dneva, da jih ne pobje na različne načine, ampak o tem je vse tiho. Vse gre za oboroževanje, za varstvo delavcev pa nič, posebej premogorjev, ki so v slabšem kot sužnji, odkar so mehanizirali rove. Dosti jih je, ako so toliko srečni, da jih ne poškoduje, morajo pa drugače delo pustiti, ker jih priganjstvo čisto izčrpa. In to so skoro vsi mlajši ljudje, ker starih ne marajo na delo in jih je še dosti brezposelnih. Pri društvu 13 imamo člane, ki se ne ustrašijo trdega dela in so ga vršili vse življenje, ampak so bili prezdaj rojeni in zdaj ni več dela zanje.

Kot vidim iz razprav za prihodnjo konvencijo, večina dopisnikov obojega spola priporoča, naj bi konvencija kaj storila za pomoč starih in brezposelnim članom. Ne vem, če to piše-

jo kar tako, da imajo o čem pisati ali da se pokažejo, češ mi smo blagega srca. Nisem vesela, da ne morem reči, da mora konvencija nekaj takega storiti. Ampak kdor kaj takega priporoča, je treba pokazati tudi viro, iz katerih bi prišla ta pomoč. Če je kdo za pomoč starih članom, sem jaz, toda predno bi kaj takega priporočal, moram vedeti, če je to mogoče s sedanjo lestvico članskih vplačil. Če ni, potem je treba zvišati assessment, toda pri tem je treba pomisliti, ali bi bilo to v dobrobit ali škodo organizacije kot celote.

O tem vprašanju smo razpravljali na junijski seji našega društva in skoraj soglasno prišli do zaključka, da je naše društvo proti vsaki dokladi ali zvišanju assessmenta. Društvo pa priporoča, ako je mogoče zvišati operacijske podpore na lestvico prejšnjih let.

Dosti se tudi razpravlja o tako zvani "ženski enakopravnosti" ali enakopravnosti žen, kar je pravilno. Ampak tako glasne zahteve do zastopstva v glavnem odboru ni bilo še nikdar prej, vsaj jaz tega ne pomnim, dasi sem član SNPJ že 30 let. Torej mora biti nekje vzrok za to. Čudno se mi pa vidi, da se metropolska dekleta nič ne oglašajo v tej razpravi, dasi so tudi tam razumne in delavne članice za SNPJ. Ampak kakaj bi se razburjali radi te stvari. Je resnica, da je pri volitvah demokracija, čeprav zna ta ali drugi bolj potegniti to ali ono grupo za seboj, ampak to še ne pomeni, da je treba ali da je kdo prisiljen glasovati za določeno osebo. Delegatinje bodo tudi na bodbi konvenciji imele svo pravičico in priliko do kandidature. Ampak vprašanje je, kakšne bodo delegatinje, to je koliko zaslug imajo za jednoto. Gotovo je tudi to, da bodo navzoči delegatke, ki so bili izvoljeni več radi prijateljstva kot pa radi njih zaslug za SNPJ. In če pridejo taki na glasovnico, nam nepoznani, bom vsaj jaz med tistimi, ki ne bom zanje glasoval, če bom na konvenciji.

Slišijo se vsakojake predkonvencijne stvari, kar pa ni nič novega. To je bilo in bo, dokler bomo tlačili ta puklasti svet. In ako se bomo pobirali tisti, ki nam je pri srcu jednota in njeno članstvo, ne pa osebne ambicije, bomo lahko v bratskem duhu zborovali, in to parlamentarno, ne da bi prazno slamo mlatili pa ponavljali eno in isto drugo za drugim in zavlačevali konvencijo na račun članstva. Ako bo vladala bratska sloga, bo lahko konvencija končana v enem tednu, kot to vrše druge organizacije, kajti sklenili ne bomo nič tako važnega, da bi bile potrebne dolge debate, ker pri pravilih ne bo dosti važnih sprememb. Najvažnejša stvar bo združitev, ampak kot predpisuje dnevni red, bo morala biti združitevna pogodba sprejeta ali zavrnjena v enem dnevu. In večina članstva obeh organizacij želi, da bo sprejeta. Potem pa se bo zborovanje vršilo kot enota.

Upajmo, da bo s to združitvijo prišlo veliko bratskega življenja v organizaciji, da bomo delali in gradili postojanke, ki bodo vzor vsem drugim podpornim organizacijam. Skoraj vsa članstva SSPZ je že sedaj pri SN-

PJ in vsled tega bo skupno delo lažje. Polja, je pa še vedno dosti in v bratski slogi bomo z našim delom uspeli. Zavedno članstvo obeh organizacij torej kliče: Živela združitev! Živela načela in principi, ki sta jih doslej zastopali ti dve organizaciji! Tudi bodo še živeli, ako bo delegacija imela pred očmi koristi skupnega članstva po spojitvi v veliko enoto.

Joseph Snoy, 13.

Vsakega malo

Oglesby, Ill. — Majo se oglašajo z dopisi iz našega slavnega Oglesbyja. Sedaj je namreč lepo sedeti v lepih senčnih vrtovih, ki jih tukaj ne manjka, za pisanje pa je prevroče. Nocoj dežuje, grmi, se bliska in treska, da se kar bojim iti spat. Tako sem se odločila, da malo napišem v Prosveto.

Zelo rada čitam Prosveto. Zatelebala sem se posebno v dopise Franka Barbiča, pa bili taki ali taki. Občudujem njegovo korajžje. Tudi drugi dopisniki so zelo dobri. Malo humorja ne škoduje — več koristi zdravju. Najbolj zanimivo je, ko se začnejo posamezniki med seboj pričikati. Nemci rečejo: "Das macht die Liebe so ganz allein" — v slovenskem: "To vse ljubezen st'ri." Kar se v ljubezni zagreši, se tudi v ljubezni odpusti. Torej — let's be friends.

V Oglesbyju smo dobili novo poslopje — Recreation Building — ki je stalo \$100,000. Imenitna stavba. V tem poslopju je vse moderno urejeno za kopanje, plavanje in razne sporte za mlade in stare. Imamo novo poslo, ki je stala \$70,000, tudi lepa stavba. Sedaj so kupili zemljo, kjer se bo gradila nova tovarna. Novi most bo odprt še letos. Tako bo skrajšana pot iz Oglesbyja v Deer Park in Starved Rock. Ta cesta bo zvežala v Walnut st. Potem pa bodo tukaj rasli hoteli in restavracije kot gobe po dežju — sedaj jih manjka. Biznis bo dober — morbit.

Letos smo imeli 4., 5. in 6. julija "homecoming". Več tisoč ljudi je obiskalo mesto. Tudi Slovencev je bilo precej iz drugih krajev. Ne bom pozabila teh lučnih iz Maple Heights (Cleveland) — mr. Louisa Simončiča, mr. Určka, mr. Eržena in tistih, ki smo pod trto ohajsko vino pili.

Dne 17. julija so nas obiskale gl. odbornice Ženske zveze. Prišle so iz Clevelanda, Minnesote, Jolietta, Chicago, Sheboygana in La Salla. Obiskale so nas, ker so slišale, da smo tukaj fejt punce. Naše članice, katerih je bilo sto po številu, so brez male izjeme skoraj vse članice SNPJ — tukaj imamo tri društva jednote, namreč Lili, Vrtnico in Vermilion. Imele smo fino skupno večerjo v novem hotelu Starved Rock. Mize so bile zelo lepo okinčane s svežimi rožicami in spominčki. Vse je bilo naravnost očarljivo. K temu sta se potrudili sestre Mary Spitzmiller in Olga Mišjak iz Deer Parka, za kar jima lepa hvala!

Povabljeni so bili tudi fantje, toje pevsko društvo Soča iz La Salla, ki so po večerji v Music halli izborno zapeli v spremstvu nekoliko žensk. Fantje iz latsalskega Slovenskega doma radi pridejo v Oglesby in tako smo zmiraj prijatelji. Preveč bi vzelo prostora, če bi hotela opisati program. Glinjivo je bilo, ko so bilo obelodeni otročki z rožicami v rokah privabili solze gl. predsednici Mary Prislund iz Sheboygana. Gl. odbornice so se zelo pohvalno izrazile v lepem slovenskem jeziku in žele velik aplavz.

Ne grejo mi iz spomina milavaška dekleta — mrs. Slapnik, mrs. Oven, mrs. Brenc, mrs. Grabner, Louis W. N. etc. — ki so nas obiskale v začetku junija. Če bi bile prej pisale, bi imele veliko boljše postrežbo, tako je bilo pa vse bolj na hitro. Le smeja smo imele dovolj. Ne morem pozabiti, kako se je užgalo in gorelo, ognjegašci so pa pod oknom stali. Vse so zelo izobražene žene, društvenice in imajo lep nastop. Prav čedne žentice in ljubeznjive. V taki družbi bi želela biti vsak dan in bi ne bila nikoli bolna, ker bi me smeh držal pri zdravju.

Kaša iz Clevelanda je zelo dobra. Jaz jo operem trikrat in potem zakuham v vrelem mleku, kjer se zelo nakuha. Počasi naj vre pol ure. Ko je kuha-

Tom Girdler, predsednik korporacije Republic Steel.

na, dam veliko žlico vročega masla in malo soli. Potem nalijem v krožniku še smetane povrh in če mi ugaja, tudi cukra. Zelo zdrava jed, tudi za tiste, ki imajo sladkorno bolezen. Končam in pozdravljam vse.

Theresa Dušak.

Poročilo zastopnika

Tire Hill, Pa. — Ko hodim po nasebabin, me v več krajih vprašajo, kaj je z menoj, ker se nič ne oglašim v listu s kakšnimi novicami. Zame je težka stvar. Vsakemu je znano, da nalistim na različne ljudi. Tudi če poročam resnico, v kar verjamem, že pride zamera in tudi škodoželje. Toda nimam straha in grem naprej z mojim poslom.

Zadnjič sem naletel na rojaka, ki je mislil, da bo moj spovednik radi neke resnice, ki je stara že več mesecev. Toda možak se je zmotil. So tudi taki, ki radi zabavajo in sploh niso naročniki Prosvete, vendar pa pravijo: to in to sem čital v Prosveti, seveda v izposojeni, proti čemer nimam jaz nič.

S prodajo Majskega glasa se ne morem nič kaj pohvaliti, ker sem bil radi boleznijo prepezen. Naročil sem jih 25 komadov, 15 sem jih pa pobral od drugih; skupaj sem jih prodal 40 izvodov. Ko sem se podal v Krayn s 15 komadi s pomočjo novih koles br. D. Ošabna, je bil dober uspeh in sem jih razpečal brez ugovora. Dobil sem tudi par naročnin Prosveti. Torej hvala za vožnjo in odjemalcev. Ostale izvode sem pa oddal na vse strani, kot bi jih veter raznesel, tako da bi jih en dan skupaj ne spravil. Torej hvala in se priporočam še za naprej s sličnimi stvarmi in naročinami.

Potem sem se s pomočjo Antona Vidriha podal na Lloydell, kjer pa so bile potečene naročnine že poravnane. Preočil sem pri br. Franku Suštarščiču, za kar mu hvala. Bilo je oblačno in jo mahnem proti St. Michaelu; predno tja dospem, je že rosilo. Tam sem zvedel, da je v South Forku umrl član društva 345 br. Gregurich v najlepši moški dobi 52 let. Imel je lep pogreb, dosti cvetlic in obiskovalcev. Deževalo pa je tako, da sem se do kože suh vrnil domov.

Nato sem šel na Bon Air po par naročnin, kar sem hitro opravil. Potem me je pa br. Joe Vidmar potegnil domov. On je ravno tisti dan zamenjal kolesa, oziroma dobil nov avto. Dne 3. julija sem jo pa spet mahnil na Bon Air po opravku in da se drugi dan udeležim piknika, ki ga je nameraval prirediti lovski klub. Pa je bila smola. Priredili so nekaj v društvenem domu, ker je bilo zunaj preveč mokro, čeprav je na hribu. Deževalo je tako hudo in voda toliko drla s hribov, da so še poulične prenehale voziti par ur.

Bon Air se razvija v pravo kmečko mesto, čeprav so tam sami industrijski delavci. Hiše rastejo kar ena za drugo, včasih tudi po dve skupaj. Tam imajo precej krav in druge živali — le osla nisem videl, ker ga nimajo. Tam sem prenočil pri družini Pristav, do Moxhama pa me je potegnil F. Petrovič. Hvala za prenočišče, vožnjo, prijaznost in postrežbo.

Ko pridem v Moxham, je bil Slovenski dom natlačen znancev pri bari, v gornjih prostorih pa je bila veselica Slovenskega samostojnega društva. Tam sem prebil v veseli družbi do jutranje oziroma policijske ure, nato pa naj vre pol ure. Ko je kuha-

(Dalje na 3. strani.)

TEDENSKI ZARKOM

Anton Garden

Počitnice v Skalnatem gorovju - II

(Nadaljevanje.)

Zadnjič sem opisal vožnjo proti Denverju moje vtise o tej tisoč milj dolgi poti. V Denver smo prišli sredi popoldneva z jugovzhodno Na obronku te strani mesta ima vlada veliko letalske mehanike; šola je ravno tisti prišla tudi z nočnim podukom — na "ših". Tja je potovalo par fantov iz okoli Pittsburgha z istim busom iz Kansas Cityja.

Denver slovi kot zelo lepo mesto — to ristični reklamni pridno naglašajo. Nekateri zidenčni predeli so res lepi, kot tudi parki, pak drugače je Denver podoben vsem drugim velimostom: trgovski del, "arce" ima lepe stavbe in trgovine, takoj za tem "cem" je pa precej velik pas — siromašni "slumzi", v katerih prebiva slaba plačana denverskega proletariata, med katerimi so hikanici najštevilnejši. Denverski "slum" kolikor sem jih jaz videl, sicer niso tako gro na zunaj kot na primer čikaški ali newyor East Side, vendar pa je tudi tam revščina volj. Srečnejši seveda žive, kot povsod, v bližini in tudi zelo lepih predelih mesta — večja možnja tem lepši dom.

Nastanil sem se v hotelu blizu busne postaje (hotelov je tam izredno veliko), potem pa do predsednika društva 218 Johna Malov On živi v lepem kraju in ima zelo lep dom. Malo smo se pogovorili o tem in onem, pa je John napregel "cizo", da mi pokaže venški dom. Prej smo šli še v bližnji park severozapadni strani mesta, odkjer je z glednega hrička krasen razgled proti mojim goram, ki se pričnejo spenjati v neboh 20 milj od Denverja. In te gore so proti vrhovom še pokrite s snegom — tega potem še dosti videl v gorah in se tudi na Pikes Peaku.

Ko so se naše oči nekoliko napadle pri krasoti, smo jo zavili proti Globeville, slimo, da se tako imenuje, kjer se nahaja venška nasebina s svojim Narodnim domom. Tega so zadnjič popravili in zdaj prijazno gleda, posebno na gostilniški prostori, ki ima v najemu oskrbnik. Ker je bila nedelja, smo prišli tja po osmi uri zvečer, je bila pa že za zaprta. Colorado ima namreč postav po mojem mnenju pametno — da morajo ob deljah zapreti vse gostilne ob osmih urah. Vendar smo si prostore še ogledali. Dva ni velika, za okrog 200 do 300 ljudi, toda varja tamkajšnji potrebam, kot so mi pr. Prej je dom — enonadstropno trgovsko je z dvema precej velikima lokaloma — zelo slabo izgledal, ampak v "podrtju" so žili nekaj tisočakov in zdaj dobro izgleda.

Br. Malovrh me je zapeljal v mesto do la, kjer smo se posloviili, drugi dan pa na proti Pueblo do prijatelja Toneta Medvedeknjaga Čikažana, sobelčarja in izborni pevca. Res sem ga želel videti. Ko je pred odhajal v Pueblo k sestri, je bil bolehen. O radski zdravnik in zrak pa so ga pozdravili sedaj zopet izgleda krepak, še vedno "fame fare".

Njega sem prvič spoznal v Clevelandu 1926, ko je prišel iz premerogorov iz West Virginije. Tam mu zrak menda ni preveč ugal odšel je v Chicago. Ko sem par let pozneje di jaz prišel v "Windy City", v to Sodomo Gomoro srednjega zapada, sem se nemalo čudil, ko sem ga zaslišal preprevali v družbi, v Clevelandu pa ni dal glasu od. Potem pa smo prepevali kot slavski, kadu in kjerkoli smo prišli skupaj. Yes, debatirali, včasih skoraj vse obenem. Ko ga je la nesreča v tovarni in je izgubil več prstov obeh rok, smo bili vsi prijatelji žalostni. Tu potem je bilo konec naše bečarije in tu vesele družbe v tako zvanem naprednem krogu. Od takrat tudi naše veselice niso tako vesele, ker ni več ubranega petja — vsaj zelo redko. Yes, Toneta Medveda v tem oziru zelo pogosto v Chicago. Bil je tudi izvrstna moč Savi.

Pot iz Denverja v Pueblo, razdalja okrog 100 milj, ima svoje zanimivosti, ki človeka pritegne nase, največ seveda pogorja na desni. Pueblo sem se nastanil v hotelu, potem pa podal s poulično do Toneta Medveda. Ni sem ga v mali trgovini, kjer prodaja liki.

(Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 29. julija 1921)

Domače vesti. V Kenoshi, Wis., je umrla letna Mary Kozina, članica SNPJ.

Delavske vesti. Velike delavske stavke Japonskem se nadaljujejo.

Inozemstvo. Iz Pariza javljajo, da se Franciji nič ne mudi na razorožitveno konferenco.

Sovjetska Rusija. Preteča lakota v Rusiji zameglila vse druge probleme.

(Dalje iz preve kolone.)

stojnega življenja in svobodnega gibanja, ki danes poznamo.

Jasno je v tem hipu samo eno: Hitlerjeva morilna mašina mora biti uničena!

Člani unije Amalgamated Meat Cutters & Butcher Workers (ADF), ki so zastavljali proti Dressed Meat Co. v New Yorku.

(Se nadaljuje.)

Pred vsemi pa je paviljon Flore, ki so ga bili zapalili, najprej plamenel od pritličja do prostornih streh med strašnim rohnenjem. Petroleji, s katerimi so polili pod in tapete, je daljal ognju takšno silo, da se je videlo, kako se krive železa balkonskih mrež in kako se visoki, kratki dimniki s svojimi velikimi, umetno izrezljanimi solnici razletavajo v rdečem žaru.

Na desni pa je vzletela palača častne legije, zažgana ob petih zvečer, gorela zdaj še skoraj sedem ur ter poginjala v velikem plamenu grmade, ki ima z vsem svojim lesom zgoreti v eni sami minuti. Nato se je videla palača državne sveta, neizmeren, strahoten, ogromen požar, orjaška kamenita kocka, ki je bruhal plamen iz obeh svojih nadstropij, okrašenih s stebreniki.

Vsa štiri poslopja, ki so obhajala veliko notranje dvorišče, so se bila užgala hkrati; in tam je petroleji, ki so ga kar po sodih izlivali po vseh štirih stopnicah na vse štiri strani, šumel po stopnicah navzdol kakor potoki iz pekla.

Na fasadi ob robu vode se je risala atika v temnih linijah kakor črna rampa sredi rdečih jezikov, ki so lizali njene robove.

Stebreniki, okrajki, friki in sohe so se kazale v nenavadni silnosti reliefja in v slepečem odsevu žarenja. Ogenj je divjal tukaj s tako strašno močjo, da je kar pretresal ogromno poslopje, ki je trepetalo in rjulo v svojih temeljih ter pod ljutim izbruhom ognja, ki je brizgal cink njegove strehe proti nebu, ni ohranilo ničesar razen ogródja svojih debelih zidov.

Na levi je gorelo celo krilo Orsayse vojašnice v visokem belem steburu, ki se je dvigal kakor stolp iz same luči. In zadaj naposled so gorela še druga poslopja, sedmero hiš v ulici Du Bac in dvaindvajset hiš v Lilliskih ulici, ki so palile obzore ter risale svoje plamene na drugih plamenih v brezbrezernem kravem morju.

Jean je zamrmral s izdavljenim glasom:

"Bog, to ni mogoče! Še reka se bo vnela!"

Zares se je zdelo, kakor da plava čoln na žarečem valovju. Spričo plešočih odsevih teh neizmernih kurik bi bil človek dejal, da vali neizna samo žareče oglje. Nagli rdeči bliski so švigali semintja med nebrojem drhtečih rumenih isker.

In tako sta se venomer spuščala dalje po ogromni ulici prokletega mesta, ki gori na obeh straneh ceste, preplavljene s tekočo lavo.

"Ah", je zdajci izpregovoril Maurice, ki ga je spričo tega zaželenega uničenja, zopet popadla blaznost, "naj le vse vzplameni, naj vse zleti v zrak!"

Toda Jean mu je s prestrašeno gesto velel, naj molči, kakor da bi se bal, da jima takšne bogokletne besede prinese nesrečo. Ali je bilo mogoče, da pride fant, ki ga je tako ljubil, tako naobražen in rahločuten človek, do takšnih misli?

In krepke je prijel za vesla, kajti zdaj sta bila prišla preko Solferinskega mostu in sta bila v širokem, svobodnem prostoru.

Luč je prihajala takšna, da je bila reka osvetljena kakor od opoldanskega solca, ki sije naplčno in brez sence na zemljo. S čudno razločnostjo so se videle najmanjše podrobnosti: lahni valčki vodnega toka, kupi kamenja po pobočjih in mala drevesa po nabrežjih.

Vzleteli mostovi so se svetili tako belo in jasno, da si mogli šteti njihove kamne.

In imel bi jih bil za nepoškodovane vitke brvi, ki vodijo čez to žarečo vodo do pogorišča do pogorišča.

Od časa do časa se je med neprestano rohnenjem šumom oglašilo naglo treskanje. Saje so padale plohe, veter je prinašal okužene smradove. Strašna je bila dozdevnost, kakor da Pariza in ostalih oddaljenih delov mesta tam ni. Na desni in na levi so slepli silni požari in vse kar je bilo onostran njih, se je potapljalo kakor v črnem brezdnju.

Videla se je neizmerna tema, kakor da je ves Pariz postal žrtve ognja, zgorel in že poginil v večni noči.

In tudi nebo je bilo mrtvo; plamen se je dvigal tako visoko, da so ugašale luči zvezd.

Maurice, ki ga je razburjal delirij mrzlice, se je zasmel kakor norec.

"Krasen praznik je v Državnem Svetu in v Tuilerijah... Razsvetlilo so pročelja, lustrirane leske, ženske plešejo... Ah plešite, le plešite, v svojih cunjah, ki se kade, z lasmi, ki gore v plamenu!"

Z zdravno roko je zamahnil v zrak ter si obnovil sliko praznikov v Sodomi in Gomori, godbo, cvetje, gorastno uživanje in palače, ki so pokale nad tolikimi pregrehami ter osvetljevale stud nagote s takšnim razkošjem sveč, da so se užigale same od sebe. V Tuilerijah je prihajal ogenj od dveh strani ter dosegel naposled Maršalsko dvorano.

Smodnikovi sodi so se užgali, paviljon De l'Horloge je zletel v zrak kakor smodnišnica. Ogromen snop ognja je planil kvišku, perjanica, ki je napolnila črno nebo, plameneč šopek stranskega slavlja.

"Bravo, slaven ples!" je kričnil Maurice kakor na koncu gledališke prireditve, kadar se zopet vse ogreje s temo.

Jean ga je iznova jel rotiti, jecljaje potrte stavke. Ne, ne, zlega človeka ne sme hoteti! Če je to uničenje vsega, morata vendar poginiti tudi onadva sama.

In le nekaj se mu je še mudilo: pristati k bregu, ter uiti strašnem prizoru. Vendar pa je iz previdnosti veslal še do onostran mostu De la Concorde, tako da je pristal šele ob nabrežju De la Conference za ovinkom Seine. In v tem kritičnem trenutku — namesto da bi prepustil čolnčič vodi — je v svojem instinktivnem spoštovanju do tuje lastnine žrtvoval še nekaj minut, da ga je trdno privezal.

Njegov načrt je bil, da bi dospel v ulico Des Orties čez trg De la Concorde in ulico Saint-Honore. Ko je posadil Maurice na nabrežje, je stopil po stopnicah na vrh, in zopet se ga je polastil nemir, ko je premislil, s kolikim trudom bosta morala čez nakopičene zapreke. Tu je bila nezavzetna trdnjava komune, terasa Tuilerij, oborožena s topovi, ulica Royale, Saint-Florentin in Rivolska, zgrajene s trdnimi, visokimi barikadami; in vse to je pojasnjevalo taktiko Versailleške armade; ki je to noč tvorila s svojimi črtami ogromen kot, čigar vrh je ležal na trgu De la Concorde, kraka pa, prvi na desnem bregu do tovrnega kolodvora Severne železnice in drugi na levem bregu do neke bastije v utrdbah blizu Arcuelskih vrat. Toda jutro se je bližalo, komunisti so bili izpraznili Tuilerije in barikade; čete so se polastile mestnega oddelka sredi novih požarov — nadaljnih dvainajst hiš, ki so gorele od devete ure zvečer na križišču Royalske ulice in ulice Saint-Honore.

Spodaj, ko se je Jean zopet vrnil k vodi, je našel Maurice zaspalega, kakor slaboumnega po razdraženju krizi, ki ga je trla med vožnjo.

"Lahka reč ne bo... Ali moreš vsaj še hoditi, mali moj?"

(Dolge prihodnjič.)

Borba

(Nadaljevanje)

Zelo zgodaj me je pričel oče uporabljati pri delu. Ni čuda, sam je bil z njim preobložen in ga je komaj zmagoval. Najprej sem moral goniti vole pri setvi, potem sem pričel s pašo; čisto majhen že sem moral vstajati s prvo zoro, kar je bilo zelo britko in goniti živino v gozd. In čim večji sem prihajal, tem težja dela sem opravljal. Odgojen v preranem trpljenju sem postal zakrknjen, mrk, malodušen in boječ, začel sem zgodaj sovražiti družbo ljudi in vse okoli sebe; vso mojo nravo pa je preveval pohlevni ogenj one-mogle ambicioznosti, ki je rasla iz večne želje obogateti in na ta način pomagati roditeljem iz bede. Posebno sem sovražil oskrbnika, ki je bil zelo neprijetna prikazen na "našem" domu. Bil je oduren, kratkega debelega života in rjave kože. Oče ga je mrzel iz dna svoje proletarske duše in ga preklinjal v odsotnosti s "psom"; kadar pa se je pojavil pri nas, pa se mu je odkrival spoštljivo in ga imenoval "gospod oskrbnik". Bil je pred njim vedno pasje ponižen, dočim je imenoval oskrbnika dosledno "psa", kar še danes ne razumem. Kmalu sem začel

pojmiti, da je moj oče pravzaprav suženj na grofovi zemlji, orodje v rokah brezvestnega grajskega oskrbnika, v pravem pomenu besede brezpravna stvar; zavest, da sem sin sužnja, se me je polasčala vedno bolj in bolj in se slednjič kot britek občutek naselila v srce. Ta zavest mi je živo zbujala razumevanje pogostih očetovih vzdihov, katerih sem bil tolikokrat priča. "Ah, ko bi bila zemlja, katero obdelujem, moja, bi delal s čisto drugačnim veseljem!" Resnico teh vzdihov sem občutil posebno živo ob trenutku, ko sem kot delavec privrkat potočil znoj lastnega telesa za njo. In čudno! Kljub neprijetnemu spoznanju se mi je zbudila ljubezen do te zemlje, s toplo ljubeznijo sem vzljubil te njive, te travnike, te črne skrivnostne gozdove, za katere se je oskrbnik tako strašno bal, in zaželel sem hrepeneče, da bi bilo vse to last mojih staršev. Želja po lastni grudi se je razvijala in postajala vedno bolj hrepeneča in se končno neopazno spremenila v željno žilavost za premoženjem, ki ga imenujejo: kmetijski egoizem.

Kasneje sem počel hoditi v šolo, ki je nisem vzljubil nikoli. Hitro sem opazil razliko med bogato in revno dečo; učitelj je bil mnogo obzirnejši do prve in bogatejši so nas prezirali očitno

in ponavljali besede, ki so jih čuli od roditeljev. Nosili so za kosilo s seboj razen kruha še razne potice, meso in med, mi revni pa edini črni kruh, zaradi katerega so nas zasmehovali. Običaj je bil, da so deca med sabo menjali kruh; nekoč v početku, ko sem šele vstopil in še nisem tako živo pojmoval vsega tega, sem hotel tudi jaz barantati. Želel sem si pogache, katero so trošili drugi po klopih in katero sem okusil doma le ob največ-

Charles B. Henderson, direktor federalne korporacije za rekonstrukcijo financ.

Sovjetski tanki na neki ruski reki.

jih praznikov in nekoč — nesrečnež! — sem rekel dečku iz sosedsnje klopi:

"Ti, menjava kruh!"

"Pokaži svojega!" je odvrnil on in položil svoj ogromni kos pogache podobnega kruha predse na klop.

Boječe in s trepetajočima ročicama sem izvlekel kruh iz torbe in ga položil na klop. Kaka razlika! Njegov visok, bel, moj nizek, črn in drobec, poln osja in plev.

"Nočem. Tvoj je pregrdi!" je rekel moj sošolec prezirljivo čisto na glas, in spravlil svoj kruh. Neki drugi razposajenec poleg mene pa je udaril z roko po kruhu, da se je razletel v drobtinah po tleh, drugi so se krohotali in skakali po njem. Meni so tekale solze jeze in sramu, ko sem pobiral drobtine iz prahu. Odslej nisem nikdar več poskušal menjavati svojega kruha in kadar sem ga jedel, sem se skril, da me ni videl nikdo izmed tovarišev. Po pouku sem se večkrat zanesel pri igri in takrat me je oče nabil do omotice, naker sem plakal jeze in gneva in delal strašne maščevalne naklepe, ki so se pa v vselej razblinili v nič.

Borba življenja na našem domu pa je trajala dalje. Oče in mati sta delala noč in dan, črpala in se starala v večni borbi za kruh, ki je bila trudapolna in grenka. Oskrbnik je prihajal še vedno in oče, sovražeč ga iz dna duše, se ga je bal in se ga ogibal; kadar pa sta se sešla, je redno snel klobuk pred njim, ogovarjal ga in se mu prilizoval. Oskrbnik je bil različno razpoložen, včasih se je prej sprl z družino in takrat je bil srdit in je vso jezo izlil na nas. Vse mu je bilo v neredu: dražnik na cesti ni bil očiščen, planka pri skednju je bila odtrgana, ali je bila odlomljena veja sadnega drevesa in ne odstranjena. Oče je obljubil storiti vse in mu je nosil najboljši mošt iz kleti, mati pa mu je kuhala klobase in pekla cvrtje, da bi ga spravila na druge misli. Nato je bilo očetu žal po porabljeni stvari in je obilno klel.

Včasih je zmanjkalo drv za kurjavo. "Reči mu za drva!" je opominjala mati očeta. Oče je pritrdil molče, ker je bil oskrbnik v tem oziru zelo kočljiv; ko se je prihodnjič z njim sestal, se je spominjal natančno obljube, toda ni se upal ziniti. Šele v zadnjem hipu, ko je oskrbnik že odhajal, je stopil obotavljajoč se za njim. Oskrbnik, ki je to zapazil in je razumel, da ima oče še neko željo, je obstal.

"Kaj hočete?" je vprašal navadno.

"Znajo oni... ne zamerijo gospod! Baba... jaz zmerom govorim in pridigujem — pa ne pomaga nič! Moja ta stara je porabila že vsa drva, ki so jih zadnjič odkazali!"

"Oho, ali že zopet!" se je razkorajil tedaj oskrbnik, ki je brez grofove vednosti hotel prodati kolikor mogoče veliko drv, zato je pustil trpeti pomanjkanje najemnikom. Potem je rogovilil nad očetom in očital, da ne znanu čuvati ničesar, da hočemo gaziti po tujem premoženju. Vse to je oče požiral; besede, ki jih je slišal on, je ponavljal materi in ji zabijeval, da naj štedi. Mati je takrat vselej plakala in vzdihovala:

"Oho, da bi bil že enkrat konec, tako ali tako!"

Včasih sta se sprla in se prepirala dolgo, vikala oba in pretila drug drugemu, dokler ni mati ušla očetu in se skrila. Deca smo pri tem plakali in jaz sem se zlasti bal za mater, ki je potem plakala brez utehe in nekoč, čisto majhen, neboljen še, sem imel pogum in sem skrčel.

bil storiti vse in mu je nosil najboljši mošt iz kleti, mati pa mu je kuhala klobase in pekla cvrtje, da bi ga spravila na druge misli. Nato je bilo očetu žal po porabljeni stvari in je obilno klel.

Včasih je zmanjkalo drv za kurjavo. "Reči mu za drva!" je opominjala mati očeta.

Oče je pritrdil molče, ker je bil oskrbnik v tem oziru zelo kočljiv; ko se je prihodnjič z njim sestal, se je spominjal natančno obljube, toda ni se upal ziniti. Šele v zadnjem hipu, ko je oskrbnik že odhajal, je stopil obotavljajoč se za njim. Oskrbnik, ki je to zapazil in je razumel, da ima oče še neko željo, je obstal.

"Kaj hočete?" je vprašal navadno.

"Znajo oni... ne zamerijo gospod! Baba... jaz zmerom govorim in pridigujem — pa ne pomaga nič! Moja ta stara je porabila že vsa drva, ki so jih zadnjič odkazali!"

"Oho, ali že zopet!" se je razkorajil tedaj oskrbnik, ki je brez grofove vednosti hotel prodati kolikor mogoče veliko drv, zato je pustil trpeti pomanjkanje najemnikom. Potem je rogovilil nad očetom in očital, da ne znanu čuvati ničesar, da hočemo gaziti po tujem premoženju. Vse to je oče požiral; besede, ki jih je slišal on, je ponavljal materi in ji zabijeval, da naj štedi. Mati je takrat vselej plakala in vzdihovala:

"Oho, da bi bil že enkrat konec, tako ali tako!"

Včasih sta se sprla in se prepirala dolgo, vikala oba in pretila drug drugemu, dokler ni mati ušla očetu in se skrila. Deca smo pri tem plakali in jaz sem se zlasti bal za mater, ki je potem plakala brez utehe in nekoč, čisto majhen, neboljen še, sem imel pogum in sem skrčel.

nih pesti skočil proti očetu in mu očital neusmiljenost. Oče se je zadržal nad menoj, potem se je umiril in po vsakem prepiru je bil silno molčeč in par dni se mu je bral na obrazu kes.

Isti proces, kakor pri drvih, se je med oskrbnikom in očetom odigraval za stelo, katere je očetu vedno primanjkovalo. Po grofovih gozdovih se stela ni smela klestiti, kakor to delajo kmetje; smeli smo samo grabiti listje in čistiti grmovje, kar pa daleč ni zadostovalo za živinj, ki jo je redil oče, in za gnoj, ki bi ga moral nameriti za obvirne njive. In zato jo je "kradel". Obično zgodaj v jutro, ko je po njegovem mnenju gospoda še v postelji, ali zvečer v mraku, ali pa tudi po noči v mesečini je zlezal na kako silno košato smreko in ji sekal tu in tam veje, da se s tal ni poznalo. Na tla padajoče veje sem moral ravnati v plasti in po očetovem naročilu paziti, ako bi slučajno odkod zapazil oskrbnika. Ker sem že instinktivno slutil posledice takega slučaja, sem pazil res zelo vzorno in nikdar naju ni zalotil oskrbnik pri tej "tatvini". Oče

(Dolge prihodnjič.)

Izrabite priložnost!

Sodnik: "Zdaj mi pa poobtoženec, zakaj ste vdrl v ložbo in ukradli zlato uro?" Obtoženec: "Gospod me mirno sem šel mimo izloži zagledam pod uro napis: 'priložnost'. No, pa sem se ložnost izrabil."

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čamila, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerno. Unikatno delo po

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. LAWDALE AVENUE CHICAGO, ILL. TEL. ROCKWELL 4804

WORTHWHILE BOOKS

By LOUIS ADAMIC

My America	\$3.75
The Native's Return	2.75
From Many Lands	3.50
Cradle of Life	2.50
Grandsons	2.50
Yerney's Justice	.50

By UPTON SINCLAIR

World's End	3.00
Between Two Worlds	3.00
American Outpost	2.00
Brass Check	1.00
Cry for Justice	1.50
Goslings	1.50
Jungle	1.50
Jimmie Higgins	1.50
King Coal	1.25
Hundred Percent	1.00
Money Changers	1.25
Mammonart	2.00
Mountain City	2.00
Oil	2.00
Profits of Religion	.50
The Wet Parade	.75
They Call Me Carpenter	.75

OTHER BOOKS

ABC of Parliamentary Law	.35
America's Way Out (Norman Thomas)	2.00
Debs (David Karner)	.75
English-Slovene Reader (Dr. F. J. Kern)	2.00
Karl Marx (W. Liebknecht)	.50
Manual for Socialist Speakers	.25
Workers in American History (James O Neal)	.25
Trinity of Plunder (August Claessens)	.25
Evolution of Property	.50
Ancient Society (Lewis H. Morgan)	1.15

ORDER FROM:

PROLETAREC

2301 SO. LAWDALE AVE. CHICAGO, ILL.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni letni naročnini. List Prosveta stane na vse enako, za člana ali nečlana \$1.00 eno letno naročnino. Kar pa člani še plačajo pri azenenju \$1.00 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vrsta, da je list predrag za člana S.N.P.J. List Prosveta je vala lastnina gotovo je v vsaki družini neko. ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skup naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnino.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Cloro in Chicago je \$1.00
1 tednik in	4.00
2 tednika in	3.50
3 tednike in	2.50
4 tednike in	1.50
5 tednikov in	.50

Za Evrope je \$6.00

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vala lastnina

PROSVETA, S.N.P.J. 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsote \$

1) Ime

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od slednjega članov moje družine:

2)

3)

4)

5)

Mesto

Nov naročnik

Star naročnik